

ANALIZA REVIDIRANIH KONSOLIDIRANIH FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA

AGROKORA d.d.

NA 31. PROSINCA 2016. I ZA GODINU KOJA ZAVRŠAVA TIM DATUMOM

UVOD

1. Angažirani smo da analiziramo objavljene revidirane konsolidirane financijske izvještaje društva Agrokor d.d. na 31. prosinca 2016. i za godinu koja je završila na taj datum (dalje u tekstu: konsolidirani FI2016) te da se u okviru zadane analize tamo gdje je to potrebno referiramo na revidirane odvojene financijske izvještaje društva Agrokor d.d. na 31. prosinca 2016. i za godinu koja je završila na taj datum (dalje u tekstu: odvojeni FI2016).
2. Našu smo analizu obavili na temelju verzija na engleskom jeziku konsolidiranih FI2016 i odvojenih FI2016 potpisanih s danom 9. listopada 2017. i objavljenih na internetskim stranicama društva Agrokor d.d. (www.agrokor.hr) dana 10. listopada 2016., a koji su u prilogu ovog Izvještaja.
3. Upozoravamo korisnike ovog Izvještaja da su objavljeni konsolidirani FI2016 i odvojeni FI2016 od datuma objave 10. listopada 2016. do datuma ovog Izvještaja mijenjani nepoznati broj puta, a uprava društva Agrokor d.d. ili revizori nisu javno izvijestili o tim promjenama, odnosno nama nije poznato da takve javne objave postoje.
4. Upozoravamo korisnike konsolidiranih FI2016 da u tim izvještajima nedostaju stranice 8, 9 i 10.
5. Reviziju konsolidiranih i odvojenih FI2016 obavilo je društvo PriceWaterhouseCoopers d.o.o. iz Zagreba (dalje u tekstu: „revizor“ ili „revizori“ ili „PwC“).
6. Upozoravamo korisnike konsolidiranih FI2016 da se prezentacija konsolidiranih FI2016 koju je uprava Agrokor d.d. objavila 9. listopada 2017. pod nazivom „Nalazi revizije za financijsku godinu 2016.“ značajno razlikuje od mišljenja revizora na konsolidirane FI2016.
7. Nismo analizirali pojedinačne revidirane financijske izvještaje društava koja su prezentirana kao ovisna društva Agrokor d.d. u bilješci 3.2. konsolidiranih FI2016 pod naslovom „Ulaganja u ovisna društva“ i u bilješci 15 odvojenih FI2016 pod naslovom „Ulaganja u ovisna društva“. Tamo je gdje bilo potrebno pri analizi konsolidiranih FI2016, pozvali smo se na određene dijelove odvojenih FI2016.
8. Analiza u ovom Izvještaju ne predstavlja reviziju, nadreviziju, uvid ili bilo koju drugu aktivnost propisanu Zakonom o reviziji, niti je bilo koji član tima angažiran na izradi ovog Izvještaja djelovao u svojstvu ovlaštenog revizora.

9. Ovaj izvještaj ne razmatra neovisnost revizora, osim u slučaju prezentacije uprave društva Agrokor d.d. pod naslovom „Nalazi revizije za financijsku godinu 2016.“ od 9. listopada 2017. i neobjavljenih izmjena konsolidiranih FI2016 i revizorskog mišljenja na te izvještaje.
10. Ovaj izvještaj ne predstavlja cjelovitu analizu konsolidiranih FI2016 i odvojenih FI2016.

SAŽETAK

Ovaj sažetak sastoji se od dva dijela:

11. Popis stavaka konsolidiranih FI 2016 i odvojenih FI2016 na koje se revizor ogradio jer nije mogao potvrditi različite izjave uprave sadržane u tim stavkama (za razliku od onog što je uprava prezentirala u svojoj prezentaciji pod nazivom „Nalazi revizije za financijsku godinu 2016.“ od 9. listopada 2017.)
12. Popis najznačajnijih stavaka koje utječu na ukupne financijske izvještaje kod kojih je revizor mogao ili trebao imati drukčije mišljenje u objavljenom revizorskom mišljenju na konsolidirane FI2016 i odvojene FI2016

Popis ograda revizora u konsolidiranim FI2016 i odvojenim FI2016	
KONSOLIDIRANI FI2016, u milijardama Kuna	
Što su revizori odbili potvrditi:	
1. Zalihe, 31.12.2016.	5,271
2. Manjinske interese, 31.12.2016.	3,371
3. Potraživanja po zajmovima, 31.12.2016.	0,209
4. Dugoročne obveze, 31.12.2016.	27,096
5. Akumulirani gubitak, 31.12.2016.	18,084
a) 2015:	
Nematerijalna imovina *	1,500
Zalihe i druga imovina *	2,800
Zalihe i druga imovina *	0,400
Ostali gubitak za 2015	2,215
b) 2016:	
Nematerijalna imovina *	2,100
Zalihe i druga imovina *	2,100
Zalihe i druga imovina *	1,900
Ostali gubitak za 2016	5,069
6. Bilješke uz konsolidirane FI2016	nekvantificirano
UKUPNO ograda revizora:	54,031
* citirano prema prezentaciji Uprave od 9. listopada 2017	
Dodatne neizvjesnosti koje je utvrdila Sigma BC:	
1. Konsolidirana imovina, 31 Dec 2016 *	41,753
2. Konsolidirane obveze, 31 Dec 2016 *	56,287
3. Konsolidirani prihodi 2016 *	46,913
4. Konsolidirani rashodi 2016 *	58,090
* praktički cijeli prezentirani iznosi	
ODVOJENI FI2016, u milijardama Kuna	
Što su revizori odbili potvrditi:	
1. Ulaganja u društva kćeri, 31.12.2016.	7,357
2. Dugoročne obveze, 31.12.2016	18,979
3. Bilješke uz odvojene FI2016	nekvantificirano
UKUPNO ograda revizora:	26,336

13. Kao što se vidi iz gornje tablice, revizori su u svom mišljenju objavili masivne ograde na konsolidirane FI2016 i odvojene FI2016.

14. Da bi se dobio odgovor na pitanje mogu li se izjave Uprave sadržane u konsolidiranim FI2016 i odvojenim FI2016, kao i izjave revizora u njihovim revizorskim mišljenjima na konsolidirane

FI2016 i odvojene FI2016 održati kad se podvrgnu kritičkoj analizi, bit će potrebno u sudskom ili drugom postupku detaljno analizirati sljedeću dokumentaciju:

- a. Dokumentaciju koja je potrebna za izradu financijskih izvještaja za 2016. godinu,
 - b. Dokumentaciju koju je koristila uprava društva Agrokor d.d. za pripremu konsolidiranih FI2016 i odvojenih FI2016
 - c. Radnu dokumentaciju revizora generiranu tijekom revizije konsolidiranih FI2016 i odvojenih FI2016
 - d. Korespondenciju između revizora i uprave društva Agrokor d.d.
15. Nedostupnost dokumentacije navedene u prethodnoj točki bitno je ograničila našu kritičku analizu revizorskih mišljenja i izjava uprave društva Agrokor d.d. sadržanih u konsolidiranim FI2016 i odvojenim FI2016. Primjeri takvih ograničenja su: koje kriterije je Uprava koristila a) kad je utvrdila knjigovodstvene iznose različitih komponenti konsolidiranih FI2016 i odvojenih FI2016, b) procjena nadoknadivosti vrijednosti zaliha ili potraživanja, ili c) mnoštvo drugih komponenti bilance i računa dobiti i gubitka u konsolidiranim FI2016 i odvojenim FI2016.
16. U idućoj fazi, ako je bude, bit će potrebno pribaviti i detaljno analizirati dokumentaciju koja nam nije bila raspoloživa, kako bi se dobio potpun uvid u izjave Uprave i revizorsko mišljenje koje se odnose na konsolidirane FI2016 i odvojene FI2016.
17. Bez obzira na gore navedeno, objavljeni konsolidirani FI2016 i odvojeni FI2016 omogućavaju dovoljno razmatranja da se postave pitanja koja stvaraju značajne zabrinutosti o kvaliteti konsolidiranih FI2016 i odvojenih FI2016. Glavne zabrinutosti se kratko opisuju u ovom sažetku, a detaljnije se obrađuju u ostatku ovog Izvještaja.
18. Korisnici ovog Izvještaja primijetiti će da se gornji dio gore navedene tablice pod nazivom „Konsolidirani FI2016, u milijardama Kuna“ sastoji od dva dijela. Prvi sadrži popis kvantificiranih ograda revizora iz revizorskog mišljenja na konsolidirane FI2016. Drugi sadrži naše zabrinutosti (utvrdila Sigma BC) koje se odnose na praktički cijelu bilancu i račun dobiti i gubitka u konsolidiranim FI2016. Naše zabrinutosti prouzročene su činjenicom da su revizori odbili potvrditi da je društvo Agrokor d.d. vlasnik svojih ovisnih društava (uz ostale izjave Uprave o ovisnim društvima društva Agrokor d.d. koje su revizori odbili potvrditi), što su učinili u ogradama br. 2 i br. 4 u svom revizorskom mišljenju na odvojene FI2016.
19. Ako su sumnje revizora i s njima povezane neizvjesnosti bile tako velike da su odbili potvrditi da društvo Agrokor d.d. ima pravo vlasništva nad svojim ovisnim društvima, razumni korisnik konsolidiranih FI2016 i odvojenih FI2016 postavit će pitanje tko je krajnji vlasnik imovine, obveza, prihoda i rashoda prikazanih u konsolidiranim FI2016 obzirom da ti iznosi praktički u cijelosti predstavljaju zbroj različitih komponenti odvojenih financijskih izvještaja trgovačkih društava koja su u odvojenim FI2016 prikazana kao da im je vlasnik društvo Agrokor d.d. (to su ona društva nad kojima, prema izjavi Uprave, društvo Agrokor d.d. ima kontrolu putem

glasačkih prava ili na drugi način). Naša razmatranja o tim pitanjima detaljnije su elaborirana u idućim dijelovima ovog Izvještaja.

20. Slično, po drugoj osnovi, vrijedi za račun dobiti i gubitka u konsolidiranim FI2016. Revizori su odbili potvrditi akumulirani gubitak (deficit) objavljen u bilanci konsolidiranih FI2016 na 31. prosinca 2016 u iznosu od **18,084 milijarde Kuna**. Kako akumulirani gubitak predstavlja zbroj gubitka za tekuću godinu (gubitak u 2016. prezentiran je u iznosu od **11,047 milijarde Kuna**) i gubitaka prenesenih iz prethodnih godina, nije jasno temeljem čega revizori su potvrdili račun dobiti i gubitka u konsolidiranim FI2016 ili u odvojenim FI2016. Razumni korisnik konsolidiranih FI2016 neće moći zaključiti ništa o konsolidiranom rezultatu Grupe jer ograda revizora dopušta da je akumulirani gubitak Grupe veći od prezentiranog, manji ili da ga uopće nema.
- 21. Gore opisane okolnosti i neizvjesnosti u svezi s konsolidiranim FI2016 i odvojenim FI2016 su tako sveprožimajuće i značajne da su se revizori, prema našem mišljenju, trebali povući iz angažmana o reviziji, odnosno suzdržati se od izdavanja mišljenja, sve u skladu s odredbama Međunarodnih revizijskih standarda.**
22. Razumnom korisniku financijskih izvještaja teško je pratiti sadržaj konsolidiranih FI2016. Ukupan paket konsolidiranih FI2016 ima 111 stranica (s dodatnih 10 stranica mišljenja revizora koje nema numerirane stranice). Međutim, nedostaju stranice 8, 9 i 10 tako da razumni korisnik ne može zaključiti radi li se o greški ili o nedostajućim stranicama s moguće značajnim sadržajem.
23. Uprava je 9. listopada 2017. prezentirala financijske izvještaje pod nazivom: „Nalazi revizije za financijsku godinu 2016.“ (naš osvrt odnosi se na englesku verziju te Prezentacije, *primjedba Sigma BC*). Međutim, sadržaj mišljenja revizora ili „nalaza revizije“ ima značajna odstupanja u odnosu na prikazane podatke u prezentaciji koju je održala uprava 9. listopada 2017.
- Prema članku 31. hrvatskog Zakona o računovodstvu (Narodne novine 78/15,134/15 i 120/16) „*godišnji financijski izvještaji, godišnji konsolidirani financijski izvještaji, godišnje izvješće i konsolidirano godišnje izvješće koji podliježu reviziji moraju biti objavljeni u obliku i sadržaju na temelju kojeg je revizor formirao svoje mišljenje zajedno s punim tekstom revizorskog izvješća sukladno članku 30. ovoga Zakona. Poduzetnik ne smije objavljivati nerevidirane podatke na način koji bi korisnika objavljenih podataka mogao dovesti u zabludu, odnosno do zaključka kako je riječ o revidiranim podacima.*“
 - Na vrhu treće stranice svog revizorskog mišljenja (koje nema numerirane stranice) na konsolidirane FI2016 pod odjeljkom naslovljenim „**Neovisnost**“ revizori iskazuju: „*Neovisni smo od Društva (Agrokor d.d., primjedba Sigma BC) i Grupe u skladu s Kodeksom etike za profesionalne računovođe Međunarodnog odbora za etičke standarde. Ispunili smo svoje druge etičke odgovornosti u skladu s Etičkim kodeksom.*“

- c. Prema odjeljku 110.2 Kodeksa etike na kojeg se revizori pozivaju u svom revizorskom mišljenju, „profesionalni računovođa neće se svjesno vezati s izvještajima, prijavama, korespondencijom ili drugim informacijama kad profesionalni računovođa vjeruje da te informacije:
 - i. Sadrže značajne krive izjave koje dovode u zabludu;
 - ii. Sadrže izjave koje su prikazane na nemaran način;
 - iii. Ne prikazuje ili prikazuje nejasno informacije kad se traži da se takve informacije prikažu ili njihovo nejasno prikazivanje može dovesti do zablude.

Kad profesionalni računovođa postane svjestan da je povezan s takvim informacijama, mora poduzeti korake koji će ga učiniti odvojenim od takvih informacija.“

- d. Ima dovoljno razloga da se tvrdi da je u slučaju prezentacije financijskih izvještaja od strane uprave Agrokora d.d. svaki od navedena tri uvjeta ispunjen. Prikazujući „Nalaze revizije za financijsku godinu 2016.“ na naslovnoj i drugim stranicama svoje prezentacije (koja ukupno ima 25 stranica) i pozivajući se na rezultate objavljenih konsolidiranih FI2016 kao nalaze PwC-a, uprava Agrokora je nedvojbeno i jasno učinila PwC povezanim sa svojom Prezentacijom.
- e. Revizori su propustili reagirati na takvo povezivanje prezentacije od 9. listopada 2017. sa svojim revizorskim mišljenjem na konsolidirane FI2016. iz čega bi razumni korisnik konsolidiranih FI2016 mogao zaključiti da prezentacija vjerno odražava mišljenje revizora ili da je sastavni dio mišljenja revizora.

24. Konsolidirani FI2016 s potpisom uprave i revizora od 9. listopada 2017. objavljeni su na Internet stranicama Agrokora d.d. 10. listopada 2017. godine. Od tog datuma do datuma objave ovog Izvještaja i) financijski izvještaji i ii) mišljenje revizora mijenjani su neodređeni broj puta. Prema Međunarodnom revizorskom standardu 560, kad uprava mijenja izdane financijske izvještaje, revizor treba:

- a. provesti potrebne revizijske postupke na okolnosti koje su se izmijenile, pregledati radnje koje je poduzela uprava kako bi se osiguralo da je svatko tko je imao prethodno izdane financijske izvještaje uključujući mišljenje revizora na te financijske izvještaje bude informiran o situaciji, a revizor treba izdati novo revizorsko mišljenje na izmijenjene financijske izvještaje s datumom ne ranijim od dana odobrenja izmijenjenih financijskih izvještaja, i
- b. Dodatno, revizor treba u „novo ili izmijenjeno revizorsko mišljenje u odjeljku „Poseban naglasak“ ili u odjeljku „Ostalo“ uključiti oznaku koja upućuje na bilješku uz

financijske izvještaje koje detaljnije raspravlja o razlozima za izmjenu prethodno izdanih financijskih izvještaja i ranije izdanog mišljenja revizora.

- c. Do datuma ovog izvještaja nije nam poznato da su objavljene informacije o izmjenama konsolidiranih FI2016 niti o izmjenama revizorskog mišljenja

25. Postoje druge stavke koje smo analizirali u mjeri koje je bilo moguće na osnovi objavljenih konsolidiranih FI2016.

26. Napominjemo da je svuda u ovom sažetku i cijeloj našoj Analizi tekst koji je naveden masnim slovima ili u kurzivu ili podvučen naglašen od strane Sigma BC.

OPĆENITO O FINACIJSKIM IZVJEŠTAJIMA I MIŠLJENJU REVIZORA

27. U nastavku se nalazi jedan od mogućih okvira za analizu bitnih kompleksnih aspekata financijskih izvještaja. Dolje opisani okvir: a) nije iscrpan, b) namijenjen je također za korisnika koji nije specijalist za računovodstvo i c) daje temelje za analizu konkretnih konsolidiranih FI2016.

28. Financijski izvještaji jednog trgovačkog društva gledajući ih u cjelini ili samo pojedine brojke primarno predstavljaju izjave (ili tvrdnje) uprave o različitim kvalitetama financijskih izvještaja u cjelini i njihovih komponenti, a ne samo popis brojki za izračun različitih financijskih pokazatelja ili za druge analize. Svaka od tih brojki, kao i financijski izvještaji u cjelini, sadrže brojne izjave uprave trgovačkog društva. Prema Međunarodnom revizijskom standardu (dalje u tekstu: MRevS) 315 (izmijenjen) članak 4.(a) pojam „izjava“ definira se kao: „Predstavljanja uprave, izravno ili neizravno koja su sadržana u financijskim izvještajima.“ Prema istom Međunarodnom revizijskom standardu, članak 129 te izjave uprave dijele se na tri skupine:

“(a) Izjave o vrstama transakcija i događajima u razdoblju koji se revidira:”

“(i) Nastanak—transakcije i događaji koji su evidentirani su nastali i odnose se na subjekt.” Npr. da li su troškovi nastali (trošak prodane robe ili kamata) u promatranom razdoblju

“(ii) Potpunost – sve transakcije i događaji koji su trebali biti evidentirani su i evidentirane.” Npr. jesu li evidentirane sve zalihe ili potraživanja, tj. jesu li u financijskim izvještajima uključene sve transakcije i računi koji trebaju biti prezentirani.

“(iii) Točnost—iznosi i ostali podaci koji se odnose na evidentiranu transakciju i događaj su ispravno evidentirani.”, tj. jesu li svi iznosi evidentirani u ispravnim iznosima.

“(iv) Presjek – transakcije i događaji su evidentirani u ispravnom računovodstvenom razdoblju.”, tj. nema transakcija evidentiranih u krivom razdoblju

“(v) Klasifikacija—transakcije i događaji su evidentirani na pravim računima.”, npr. klasifikacija imovine i obveza u dugoročne i kratkoročne dijelove imovine i obveza

“(b) Izjave o stanju u bilanci na kraju razdoblja:”

“(i) Postojanje – imovina, obveze i kapital postoje.”, tj. je li imovina i obveze subjekta stvarno postoje na dani datum

“(ii) Prava i obveze —subjekt drži ili kontrolira pravo na imovinu i obveze su obveze subjekta.”, tj. jesu li imovina i prava i obveze subjekta na dani datum.

“(iii) Potpunost—sva imovina, obveze i kapital koji trebaju biti evidentirani su i evidentirani”, tj. jesu li imovina i obveze evidentirane na dani datum

“(iv) Vrednovanje i alokacija—imovina, obveze i kapital su uključeni u financijske izvještaje u ispravnim iznosima i sve razlike u vrednovanju ili alokacijske usklade su ispravno evidentirane.”, tj. jesu li imovina, obveze, prihodi i rashodi evidentirani u financijskim izvještajima u ispravnim iznosima i jelu li događaji sistematično alocirani u ispravno računovodstveno razdoblje.

“(c) Izjave oko prezentiranja i objava:”

“(i) Nastanak i prava i obveze—objavljeni događaji, transakcije i druga pitanja su stvarno nastali i odnose se na subjekt.”, tj. jesu li pojedini sastavni dijelovi financijskih izvještaja ispravno klasificirani, opisani i objavljeni.

“(ii) Potpunost – sve objave koje trebaju biti uključene su uključene u financijske izvještaje.”, tj. jesu li svi posebni dijelovi financijskih izvještaja ispravno klasificirani, opisani i objavljeni

“(iii) Klasifikacija i razumljivost — financijske informacije su financial information is odgovarajuće prezentirane i opisane i objave su jasno izražene.”

(iv) Točnost i vrednovanje – objavljene financijske informacije i ostale informacije su točne i u ispravnom iznosima.

29. Dakle, kada Agrokorova uprava u svojoj Izjavi o odgovornosti za financijske izvještaje potpisane 9. listopada 2017. tvrdi: “Temeljem važećeg hrvatskog Zakona o računovodstva, Uprava je dužna osigurati da **konsolidirani financijski izvještaji** za svaku financijsku godinu budu sastavljeni u skladu sa Zakonom o računovodstvu (Narodne novine Republike Hrvatske 78/15, 134/15, 120/16), Međunarodnim standardima financijskog izvještaja koji su usvojeni u Europskoj uniji (MSFI) tako da **daju istiniti i fer prikaz financijskog položaja, rezultata poslova, promjena u kapitalu i novčanom toku Grupe za to razdoblje.**”, Uprava tvrdi da su sve tvrdnje pobrojane iznad u točki 28.(a) do 28.(c) sadržane u konsolidiranim FI2016. Isto vrijedi i za odvojene FI2016.

30. Uloga revizora je da izda mišljenje o svim izjavama uprave koje su sadržane u financijskim izvještajima na način da prikupi dovoljno odgovarajućih revizorskih dokaza. Npr. kada revizori u svojoj drugoj ogradi (kvalifikaciji) u svom mišljenju s ogradama na odvojene financijske izvještaje za 2016. godinu izjavljuju „nismo se mogli uvjeriti u točnost, postojanje i vrednovanje ulaganja u ovisna društva u odvojenom izvještaju o financijskom položaju.”,

revizori upućuju točno na izjave uprave koje su sadržane u odvojenim financijskim izvještajima za 2016. kao što je navedeno u točki 28.(a) do 28.(c).

31. Prema tome, revizija konsolidiranih FI2016 i zasebnih FI2016 zahtijeva provjeru izjava uprave sadržanih u konsolidiranim FI2016 i odvojenim FS2016 u svjetlu opće izjave uprave navedene u točki 26 ove analize, tj. da "... **konsolidirani financijski izvještaji ... daju istinit i fer prikaz financijskog položaja, rezultata poslovanja, promjena u kapitalu i novčanom tijeku Grupe za to razdoblje** " te kako se revizori zadovoljavaju izjavama Uprave sadržanim u konsolidiranim FI2016 i odvojenim FI2016.
32. Svrha objavljivanja financijskih izvještaja je da razni korisnici (dioničari, vjerovnici i ostali) mogu donijeti ekonomske odluke vezano uz subjekt na temelju objavljenih financijskih izvještaja. Obveza revizije financijskih izvještaja propisana je u članku 20. hrvatskog Zakona o računovodstvu. Svrha revizije takvih financijskih izvještaja je postići stupanj povjerenja kod razumnih i namjeravanih korisnika u te financijske izvještaje. Prema MRevS 200, članak 3, "To se postiže izražavanjem mišljenja revizora o tome jesu li financijski izvještaji pripremljeni, **u svim bitnim odrednicama**, sukladno primjenjivom okviru financijskog izvještavanja. U slučaju većine Okvira, to mišljenje je **jesu li financijski izvještaji prezentirani fer u svim značajnim odrednicama, ili daju točan i fer prikaz** u skladu s Okvirom. Revizija provedena u skladu s MRevS-ovima i odgovarajućim etičkim zahtjevima omogućava revizorima da formiraju to mišljenje. (Ref: Para. A1)".
33. Postoji četiri osnovna mišljenja koja su na raspolaganju revizorima kada izražavaju svoje mišljenje. MRevS 700 (izmijenjeni) u točki 16. propisuje da: "Revizor će izraziti pozitivno mišljenje ako zaključi da su **financijski izvještaji sastavljeni u svim značajnim odrednicama, u skladu s primjenjivim okvirom financijskog izvještavanja.**"
34. Ostala tri tipa revizorovog mišljenja grupirana su pod zajedničkim nazivom „Modificirana mišljenja“ u skladu sa MRevS 705 (izmijenjeni) točka 2: "**mišljenje s rezervom, negativno mišljenje i suzdržavanje od mišljenja**. Odluka koja vrsta modificiranog mišljenja je primjerena ovisi o: (a) Prirodi pitanja koje je potaklo modifikaciju, tj. jesu li financijski izvještaji materijalno značajno krivo iskazani, ili u slučaju nemogućnosti dobivanja dovoljnih primjerenih dokaza mogu biti značajno krivo iskazani; i (b) Revizorovoj procjeni oko prožimanja učinaka ili mogućih učinaka na financijske izvještaje. (Ref: Para. A1)
- a. **Mišljenje s rezervom** sukladno MRevS 705 (revidiran) točka 7: "Revizor treba izdati mišljenje s rezervom kada:
- (a) Revizor, nakon što je pribavio dostatne i primjerene dokaze, zaključi da su pogrešna prikazivanja, pojedinačno ili u ukupnosti, značajna, ali ne i sveprožimajuća za financijske izvještaje; ili
- (b) Revizor ne može pribaviti dostatne i primjerene revizijske dokaze na kojima bi izrazio svoje mišljenje, ali revizor zaključuje da mogući efekti nepronađenih grešaka na financijske izvještaje, ukoliko postoje, mogu biti značajne, ali ne sveprožimajuće.

- b. **Negativno mišljenje** sukladno MRevS 705 (revidiran) točka 8: “Revizor će izraziti negativno mišljenje kada revizor, nakon što je pribavio dostatne i primjerene dokaze, zaključi da su pogrešna prikazivanja, pojedinačno ili u ukupnosti, i značajna i sveprožimajuća za financijske izvještaje.”
- c. **Suzdržanost od mišljenja** sukladno MRevS 705 (revidiran) para 9: “Revizor će se suzdržati od mišljenja kada ne može pribaviti dostatne i primjerene revizijske dokaze na kojima bi temeljio mišljenje, a revizor zaključi da bi mogući učinci neotkrivenih pogrešnih prikazivanja na financijske izvještaje, ako ih ima, bili i značajni i sveprožimajući. ”

35. Prema MRevS 705 (izmijenjeni) ako revizor nije u mogućnosti prikupiti dostatne primjerene revizijske dokaze, revizor treba utvrditi posljedice kako slijedi:

(a) ako revizor zaključi da bi mogući utjecaji neutvrđenih pogrešnih prikazivanja na financijske izvještaje, ukoliko postoje, mogli biti značajni, ali ne sveprožimajući, **revizor će izdati mišljenje s rezervom**; ili

(b) ako revizor zaključi da bi mogući utjecaji neutvrđenih pogrešnih prikazivanja na financijske izvještaje, ukoliko postoje, **bili i značajni i sveprožimajući**, tako izražavanje mišljenja s rezervom ne bi bilo primjereno ozbiljnosti situacije, revizor će:

(i) **povući se iz revizije**, gdje je to izvedivo i moguće prema primjenjivom zakonu ili regulativi; ili (Ref: Paragraf A13–A14)

(ii) ako povlačenje iz revizije prije izdavanja revizorova izvješća nije izvedivo ili moguće, **suzdržati se od mišljenja** o financijskim izvještajima.

36. Pojam “sveprožimajući” je presudno važan za revizore kada razmišljaju o povlačenju iz revizije ili suzdržavanja od mišljenja. MRevS 700 (revidirani) točka 5.a. definira pojam na sljedeći način: “**Sveprožimajuće** – Pojam koji se koristi u kontekstu pogrešnih iskaza da opiše učinke na financijske izvještaje pogrešnih prikazivanja ili moguće učinke na financijske izvještaje pogrešnih prikazivanja, ako ih ima, koji nisu otkriveni zbog nemogućnosti dobivanja dovoljno odgovarajućih revizijskih dokaza. Sveprožimajući učinci na financijske izvještaje su oni koji, po revizorovom procjeni:

- a. Nisu ograničeni na pojedine elemente, račune ili stavke financijskih izvještaja;
- b. ako su tako ograničeni, zastupaju ili bi mogli predstavljati znatan dio financijskih izvještaja; ili
- c. u odnosu na objave su osnovni za razumijevanje financijskih izvještaja krajnjim korisnicima.”

37. Financijski izvještaji su rijetko bez pogrešnih prikazivanja i propusta. Takva pogrešna prikazivanja ili propusti, individualno ili kumulativno ne smiju biti tog opsega za koji se razumno može očekivati da bi utjecao na ekonomske odluke korisnika donesene na temelju financijskih izvještaja. Kada provode reviziju, revizori moraju odrediti iznos ispod kojeg pogrešna prikazivanja i propusti, prema njihovoj profesionalnoj procjeni, neće utjecati na ekonomske odluke korisnika. Revizori utvrđuju materijalnost sukladno odredbama MRevS 320 Materijalnost u planiranju i provođenju revizije. Za potrebe konsolidiranih FI2016 revizori su postavili prag značajnosti na 400 milijuna kuna, a u slučaju revidiranih pojedinačnih FI2016

prag značajnosti je postavljen na 100 milijuna kuna. To znači, da prema revizorovoj procjeni, da na donošenje odluke razumnog korisnika Agrokorovih revidiranih financijskih izvještaja i pojedinačnih FI2016 neće utjecati ukoliko ukupno pogrešno prikazivanje ili propusti ne prelaze 400 milijuna kuna, odnosno 100 milijuna kuna.

38. Gore smo formirali kratki, ne sveobuhvatni, ali po našem mišljenju dovoljan okvir za našu analizu. Naša namjera u ovoj Analizi, ne samo zbog ograničenja u našem radu, nije bila da pružimo opsežan pregled revidiranih konsolidiranih FI2016. Pravila, načela i definicije prikazane u okviru su primijenjene na konsolidirane FI2016 i odvojene FI2016 tamo gdje smo se pozivali na potonje.

REVIDIRANI KONSOLIDIRANI FINANCIJSKI IZVJEŠTAJI AGROKORA d.d. NA 31. PROSINCA 2016. I ZA GODINU KOJA JE ZAVRŠILA NA TAJ DATUM

39. Ovaj izvještaj bavi se izjavama uprave Agrokor d.d. koje su sadržane u konsolidiranim FI2016 (s upućivanjem na odvojene FI2016 Agrokor d.d. tamo gdje je bilo potrebno).

40. Revizor je izdao sljedeće mišljenje na konsolidirane FI2016 koje glasi: „Prema našem mišljenju, osim za učinke stavki opisanih u točkama 7 i 8 i mogućih učinaka opisanih u točkama 1, 2, 3, 4, 5 i 6 u Osnovi za mišljenje s ogradom našeg izvještaja, **konsolidirani financijski izvještaji prezentiraju fer, u svim značajnim aspektima, konsolidirani financijski položaj Agrokor d.d. (dalje u tekstu: Društvo) i njegovih ovisnih društava (zajedno Grupa) na 31. prosinca 2016. i njezinu konsolidiranu financijsku uspješnost i njezine konsolidirane novčane tijekove za godinu koja je završila na taj datum** u skladu s Međunarodnim standardima financijskog izvješćivanja usvojenima u Europskoj uniji („MFSI EU“).

41. U svom mišljenju revizori izjavljuju da konsolidirani FI2016 prezentiraju fer, u svim značajnim aspektima, konsolidirani financijski položaj Agrokor d.d. i njegovih konsolidiranih ovisnih društava ... osim osam (8) ograda opisanih u revizorskom Mišljenju s ogradama. To pokazuje da svi ostali dijelovi konsolidiranih FI2016 prezentiraju fer, **u svim značajnim aspektima**, dvoje:

- a. konsolidirane financijski položaj i uspješnost Agrokor d.d. i
- b. financijski položaj i uspješnost ovisnih društava Agrokor d.d.

42. Postavlja se pitanje temeljem čega su revizori u svom Mišljenju s ogradama izjavili da je financijski položaj i uspješnost ovisnih društava Agrokor d.d. prezentiran fer u svim značajnim aspektima kada su u svom Mišljenju s ogradama na odvojene FI2016 Agrokor d.d. dali dvije ograde koje se odnose na ovisna društva, a u kojima odbijaju potvrditi da je Agrokor d.d. vlasnik društava koja su u odvojenim FI2016 prikazana kao ovisna društva (dakle ona u kojima Agrokor d.d. ima većinsko pravo vlasništva, odnosno pravo kontrole):

- a. Ograda br. 2: „Kao što je opisano u bilješci 15 uz odvojene financijske izvještaje, Društvo je zaključilo kompleksne repo ugovore i transakcije koje se odnose na dionice njegovih ovisnih društava. Sada su u tijeku forenzične istrage koje se odnose na izravne i neizravne postotke vlasništva Društva koje mogu utjecati na postotak vlasništva i mjerenje ulaganja u ovisna društva knjiženih na 31. prosinca 2016. i za prethodna razdoblja. Posljedično, **ne možemo se uvjeriti u točnost, postojanje i procjenu ulaganja u ovisna društva u odvojenom izvještaju o financijskom položaju.**“, i
- b. Ograda br. 4: „Društvo ima ulaganja u ovisna društva u iznosu od 7.357 milijuna HRK. Uprava nije provela potpun pregled svih značajnih ulaganja kako bi procijenila nadoknadivi iznos i je li potrebno daljnje umanjenje vrijednosti. U nedostatku informacija za procjenu svih značajnih ulaganja u ovisna društva, nismo se mogli drugim revizijskim postupcima uvjeriti u dane knjigovodstvene vrijednosti i s tim povezane objave o umanjenima vrijednosti.“
43. Revizori se nisu mogli uvjeriti, odnosno odbili su potvrditi izjave uprave o knjigovodstvenim iznosima na kraju razdoblja (31. prosinca 2016.) kako je to opisano u točki 28.(a) - Prava i obveze, 28.(b) - procjena i vremenska alokacija i izjave o prezentaciji i objavama i 28.(c) - točnost i procjena.
44. Revizori su izjavili da se nisu mogli uvjeriti, odnosno da odbijaju potvrditi, ima li Agrokor d.d. pravo vlasništva u svim svojim ovisnim društvima pobrojanim u bilješci 3.2. konsolidiranih FI2016 (uz dodatne dvije ograde koje se odnose na točnost iskaza i vrijednost ulaganja u ovisna društva). Ograda revizora br. 2 u odvojenim FI2016 ima ozbiljne posljedice na konsolidirane FI2016. Iz navoda revizora u točki 42.b. ove Analize, uprava nije napravila ne samo potpun pregled ulaganja u ovisna društva, već nije napravila pregled niti za jedno ovisno društvo, obzirom da se revizori ograđuju od ulaganja u sva ovisna društva.
45. Kako bi se bolje razumjelo ono od čega su se revizori ogradili u ogradi 2 svog mišljenja na konsolidirane FI2016 pretpostavimo, ilustracije radi, da je Agrokor d.d. vlasnik samo jednog ovisnog društva – Leda d.d. Ako revizori odbijaju potvrditi, odnosno ne mogu se uvjeriti u izjave uprave, da je Agrokor d.d. vlasnik Leda d.d., izravna posljedica takve izjave revizora je da su se revizori trebali ograditi, odnosno trebali su odbiti, od prikazivanja imovine i obveze te prihoda i rashoda Leda d.d. u bilanci i računu dobiti i gubitka konsolidiranih FI2016 (nakon svih konsolidacijskih usklađenja).
46. Ako ilustrativni primjer iz prethodne točke primijenimo na mišljenje revizora s ogradama na konsolidirane FI2016, što razumni korisnik financijskih izvještaja može zaključiti? U svom mišljenju na odvojene FI2016 revizori su odbili potvrditi da je Agrokor d.d. vlasnik svih svojih ovisnih društava pobrojanih u bilješkama 3.1. i 3.2. konsolidiranih FI2016 (na nepoznatim brojevima stranica jer brojevi stranica nedostaju). Posljedično i očito, razumni korisnik konsolidiranih FI2016 može razumno zaključiti da je moguće da Agrokor d.d. nije vlasnik praktički sve imovine prikazane u bilanci konsolidiranih FI2016 na 31. prosinca 2016. u iznosu

od **41,753 milijardi Kuna** jer je ta imovina praktički zbroj imovine svih ovisnih društava. Isto se može razumno zaključiti o praktički svim obvezama u bilanci konsolidiranih FI2016 u iznosu od **56,287 milijardi Kuna** jer su te obveze zbroj obveza ovisnih društava iz njihovih pojedinačnih financijskih izvještaja. Isto se odnosi na prihode u računu dobiti i gubitka konsolidiranih FI2016. u iznosu od **46,913 milijarde Kuna** i rashode isto u računu dobiti i gubitka konsolidiranih FI2016 u iznosu od **58.090 milijarde Kuna**. Prihodi i rashodi prikazani u računu dobiti i gubitka konsolidiranih FI2016 praktički su zbroj prihoda i rashoda iz pojedinačnih financijskih izvještaja ovisnih društava. Govorimo o imovini i obvezama, prihodima i rashodima nakon konsolidacijskih usklađenja.

47. Obzirom da je revizor odbio potvrditi izjave uprave da su ovisna društva pobrojana u bilješkama 3.1. i 3.2. konsolidiranih FI2016 u vlasništvu Agrokora d.d., očito je da se revizor trebao ograditi i od praktički svih vrijednosti imovine i obveza u bilanci konsolidiranih FI2016, kao i od prihoda i rashoda u računu dobiti i gubitka konsolidiranih FI2016.
48. Obzirom da revizori i uprava na raspolaganju imaju istu dokumentaciju na temelju koje uprava kreira svoje izjave u svezi s financijskim izvještajima, a koje revizori provjeravaju propisanom revizijskim postupcima, razumni korisnik konsolidiranih FI2016 postaviti će razumno pitanje – na temelju koje dokumentacija se uprava uvjerila da je Agrokora d.d. vlasnik trgovačkih društava koje je uprava u konsolidiranim FI2016 prikazala kao ovisna društva Agrokora d.d.?
49. **Kako smo već naveli na kraju sažetka ove analize, gore opisane okolnosti koje utječu na konsolidirane FI2016 su i sveprožimajuće i značajne te su se prema našem mišljenju revizori trebali povući iz angažmana o reviziji, a ako je to bilo nepraktično, suzdržati se od davanja mišljenja.**
50. Međunarodni revizijski standard 705 (izmijenjeni) u članku 13.b. nalaže da „kad revizor zaključi da bi mogući učinci neotkrivenih grešaka na financijske izvještaje, ako ih ima, mogli biti tako sveprožimajući i značajni da ograde u revizorskom mišljenju nisu prikladne da se objasni ozbiljnost situacije, revizori tada trebaju:
- a. **Povući se iz revizorskog angažmana**, gdje je to praktično i moguće na osnovi postojećih propisa, ili
 - b. Ako povlačenje iz revizije prije izdavanja revizorskog mišljenja nije praktično ili moguće, **suzdržati se od davanja mišljenja na financijske izvještaje.**
51. Međunarodni revizijski standard 705 (izmijenjeni) u članku 9 propisuje: „**Revizor se treba suzdržati od davanja mišljenja kad revizor ne može pribaviti zadovoljavajuće i odgovarajuće revizijske dokaze na kojima se temelji njegovo mišljenje, a revizor zaključi da bi mogući učinci neotkrivenih grešaka na financijske izvještaje, ako ih ima, mogli biti i značajni i sveprožimajući**“.

52. Rijetkost je da financijski izvještaji ne sadrže greške. Takve greške, pojedinačno ili kumulativno, ne smiju biti tako velike da bi se moglo razumno očekivati da utječu na ekonomske odluke korisnika financijskih izvještaja koje oni donose na temelju tih izvještaja. Kad revizori obavljaju reviziju, uvijek određuju iznos (prag značajnosti) mogućih grešaka u financijskim izvještajima do kojeg, po njihovoj profesionalnoj prosudbi, to neće utjecati na ekonomske odluke korisnika financijskih izvještaja. Revizor određuje taj prag značajnosti u skladu s odredbama Međunarodnog revizijskog standarda 320 – Značajnost u planiranju i provedbi revizije. Za potrebe revizije konsolidiranih FI2016 revizori su postavili prag značajnosti na **400 milijuna Kuna**, a u slučaju revizije odvojenih FI2016 na **100 milijuna Kuna**. To znači da, prema profesionalnoj prosudbi revizora, razumni korisnici konsolidiranih FI2016 neće mijenjati svoje ekonomske odluke, ako ukupan iznos grešaka u financijskim izvještajima ne prelazi iznos od 400 milijuna Kuna.

Analiza ograda revizora u revizorskom mišljenju na konsolidirane FI2016.

53. Revizori su na konsolidirane FI2016 dali osam (8) ograda opisanih na stranicama 1 i 2 revizorskog mišljenja s ogradama. U idućim odjeljcima analiziramo svaku od osam ograda.
54. **Ograda br. 1 – Zalihe.** U svojoj prvoj ogradi revizori izjavljuju: „Imenovani smo revizorima Društva u svibnju 2017. i nismo bili nazočni inventuri zaliha Grupe na 31. prosinca 2016. Nismo se mogli uvjeriti u količine zaliha na 31. prosinca 2016. jer je od dana kraja izvještajnog razdoblja do dana kad smo imenovani revizorima proteklo značajno vrijeme i zbog toga što zalihe Grupe imaju brz obrtaj. Posljedica toga je da nismo mogli utvrditi jesu li bili potrebni ispravci u odnosu na zalihe prezentirane u konsolidiranoj bilanci na 31. prosinca 2016. kao ni u odnosu na gubitak iskazan u konsolidiranom računu dobiti i gubitka i neto novčanim tijekovima od operativnih aktivnosti objavljenih u konsolidiranom izvještaju o novčanim tijekovima.“
55. Revizori su se ogradili od ukupnog iznosa zaliha prezentiranih u bilanci konsolidiranih FI2016 u iznosu od **5,271 milijarde Kuna**. Zalihe u bilanci konsolidiranih FI2016 predstavljaju zbroj zaliha iskazanih u pojedinačnim bilancama ovisnih društava. Međutim, revizori se nisu ogradili od iznosa zaliha u svim revidiranim odvojenim financijskim izvještajima ovisnih društava Agrokora d.d., pa nije jasno zašto su se ogradili od ukupnog iznosa zaliha u bilanci konsolidiranih FI2016 obzirom na prag značajnosti koji su odredili u iznosu od 400 milijuna Kuna. Primjerice, revizori se nisu ogradili od knjigovodstvenih iznosa zaliha u revidiranim odvojenim financijskih izvještajima na 31. prosinca 2016. u iznosu od **1,279 milijardi Kuna** u ovim ovisnim društvima:

	<u>u 000 Kuna</u>
Ledo d.d. (konsolidirano*)	338.772
Jamnica d.d. (konsolidirano*)	267.004
PIK Vrbovec d.d.	137.914
Roto dynamic d.o.o.	121.074

Tisak d.d. (konsolidirano*)	97.075
Agrokor trgovina d.o.o.	79.640
Zvijezda d.d. (konsolidirano*)	76.056
Vupik d.d.	68.815
Projektgradnja d.o.o.	64.487
Solana d.o.o.	14.205
LG Moslavina d.o.o. 11,178	11.178
M start d.o.o.	1.113
Agrokor d.d.	660
Sojara	464
Žitnjak d.d.	81
	1.278.538

*Ovisna društva Agrokora d.d. koja imaju svoja ovisna društva

56. Dodatno, kako se revizori nisu mogli uvjeriti u količine zaliha, pa posljedično i na njihove vrijednosti na 31. prosinca 2016. iz razloga navedenih u ogradi br. 1, čini se logičnim i očitim da se nisu mogli uvjeriti niti u početna količinska ili vrijednosna stanja zaliha na 1. siječnja 2016. (dakle godinu dana prije 31. prosinca 2016., pri čemu se nisu pozvali na rad prethodnog revizora) u iznosu od **6,331 milijarde Kuna**. Ako je to slučaj, tada su se revizori trebali ograditi i od iznosa troškova prodane robe u 2016. godini iskazanih u računu dobiti i gubitka konsolidiranih FI2016 u iznosu od **32,376 milijarde Kuna** što čini 60% operativnih rashoda u računu dobiti i gubitka konsolidiranih FI2016.
57. **Ograda br. 2 – knjiženi iznosi o kojima nije izvješteno.** U svojoj ogradi br. 2 revizori navode: „Kao što je opisano u bilješci 2.1 uz konsolidirane financijske izvještaje, financijski izvještaji za prethodno razdoblje prepravljani su za greške koje je identificirala Uprava. Kao što je dalje navedeno u bilješci 2.1 u tijeku su istrage koje po tom pitanju provodi Uprava, njezini savjetnici i vanjska tijela te se, posljedično, ovisno o dovršetku tih raznih istraga, nismo mogli uvjeriti da su identificirane sve prethodne greške, i prema tome, u potpunost, vrijeme priznavanja i točnost iznosa prezentiranih u bilješci 2.1“.
58. Bilješka 2.1 uz konsolidirane financijske izvještaje sadrži izjave uprave o određenim rashodima, financijskim dugovima i zajmovima u kojima Uprava izjavljuje da je prethodna uprava Grupe neispravno klasificirala financijske dugove i potraživanja po zajmovima i da je prethodna uprava knjižila određene događaje, ali nije o tome izvijestila u financijskim izvještajima **kako bi prikrija bit transakcija u iznosu od nekoliko milijardi Kuna**. Posve je moguće i podložno raspravi da sadašnja uprava Agrokora d.d. ima sumnje u svezi realnošću transakcija koje je provela bivša uprava. Međutim, kad sadašnja uprava koristi izraz „**prikriti**“, tada izravno implicira da je prethodna uprava namjerno prikrija neke događaje i transakcije. Vrlo je neuobičajeno da sadašnja uprava takve računovodstvene greške koje i naziva „računovodstvenim greškama“ u drugom dijelu bilješke 2.1 smatra „**prikriivanjem**“. Takvu kvalifikaciju radnji prethodne uprave može pravomoćno utvrditi samo nadležni sud nakon pravilnog ispitivanja svih dokaza, uključujući svjedoke i vještačenja.

59. Sama sadašnja uprava u bilješci 2.1 izjavljuje: „Grupa je po tom pitanju započela više istraga. Te istrage su u tijeku ...“. Optužujući prethodnu upravu za kriminal i prije nego je ijedna istraga u Grupi dovršena, prije nego što je državni odvjetnik ili sud započeo ikakav postupak i dovršio ga, neispravan je pritisak na službena tijela, uključujući široku javnost kako bi se prethodna uprava proglasila krivom i u odsustvu ikakvog sudskog postupka.
60. Dalje, neuobičajeno je da revizori, PwC u ovom slučaju, prihvaćaju takve značajno nevaljane izjave sadašnje uprave o prethodnoj upravi, ograđujući se samo od toga, da se oni kao revizori, nisu mogli uvjeriti „**da su identificirane sve prethodne greške ...**“ u pogledu potpunosti, vremena priznavanja i točnosti iznosa prezentiranih u bilješci 2.1, implicirajući da prihvaćaju otkrivene greške, očito prihvaćajući značajno nevaljane izjave sadašnje uprave o radnjama prethodne uprave kao „**prikrivanje**“.
61. U odvojenim FI2016 postoji gotovo identična ograda (ograda br. 1) koja upućuje na bilješku 2.2. Međutim, bilješka 2.2. razmatra računovodstvenu politiku o pretpostavci neograničenog poslovanja i u nikakvoj svezi nije s „**prikrivenim**“ transakcijama. Posve je nejasno na što revizori ciljaju upućujući korisnike financijskih izvještaja na tu bilješku.
62. **Ograda br. 3 – manjinski interesi.** U ogradi br. 3 revizori navode sljedeće: „Kako je opisano u bilješci 3.2 uz konsolidirane financijske izvještaje, Grupa je zaključila kompleksne repo ugovore i transakcije koje se odnose na dionice njezinih ovisnih društava i drugih entiteta u koje je grupa investirala. U tijeku su forenzične istrage koje se odnose na izravne i neizravne postotke prava vlasništva Društva koje mogu utjecati na manjinske interesa prezentirane na 31. prosinca 2016 i za prethodna razdoblja. Posljedično, **nismo se mogli uvjeriti u točnost manjinskih interesa i akumulirani deficit prezentirani u konsolidiranoj bilanci** i u konsolidiranom računu dobiti i gubitka u prezentiranim financijskim razdobljima.
63. Pogledajmo skenirani dio bilance u konsolidiranim FI2016 da vidimo kako su bilanci konsolidiranih FI2016 prezentirani: (i) manjinski interes i (ii) akumulirani deficit na 31. prosinca 2016. (prikazana je engleska verzija FI2016 / značenje pojmova: non-controlling interests = manjinski interesi; accumulated deficit = akumulirani gubitak):

CONSOLIDATED STATEMENT OF FINANCIAL POSITION

(in thousands of HRK)	Notes	31.12.2016	Restated 31.12.2015	Restated 1.1.2015
ASSETS				
NON-CURRENT ASSETS				
Property, plant and equipment	16	24,925,021	24,975,581	27,513,409
Investment property	17	240,557	222,952	135,436
Intangible assets	13	1,262,474	3,443,118	3,370,301
Biological assets	18	427,461	431,615	442,120
Investments in associates accounted for using the equity method	14	275,680	174,821	55,863
Other non-current financial assets	15	2,149,975	3,214,527	2,966,715
Deferred tax assets	35	199,237	161,623	198,427
TOTAL NON-CURRENT ASSETS		29,480,405	32,624,237	34,682,271
CURRENT ASSETS				
Inventories	22	5,271,079	6,331,021	5,518,412
Biological assets	18	328,238	360,573	355,146
Loans and deposits	20	842,834	1,643,845	2,126,022
Trade receivables	23	3,459,209	6,145,999	6,173,944
Recourse receivables	33	468,658	1,135,494	269,314
Other current assets	24	1,222,865	1,420,819	1,734,164
Cash and cash equivalents	25	556,986	597,040	583,963
		12,149,869	17,634,791	16,760,965
Assets classified as held for sale	19	122,870	1,809,428	308,902
TOTAL CURRENT ASSETS		12,272,739	19,444,219	17,069,867
TOTAL ASSETS		41,753,144	52,068,456	51,752,138
EQUITY AND LIABILITIES				
EQUITY ATTRIBUTABLE TO EQUITY HOLDERS OF THE PARENT				
Share capital	26	180,123	180,123	180,123
Accumulated deficit	26	(18,084,429)	(7,551,067)	(3,192,059)
		(17,904,306)	(7,370,944)	(3,011,936)
NON-CONTROLLING INTERESTS	27	3,370,562	4,442,520	4,655,360
TOTAL EQUITY		(14,533,744)	(2,928,424)	1,643,424
LIABILITIES				
NON-CURRENT LIABILITIES				
Borrowings	30	27,096,437	24,611,689	23,674,543
Provisions	31	441,333	599,728	323,984
Deferred tax liabilities	35	593,194	1,036,905	1,091,566
Other non-current liabilities		283,629	381	-
TOTAL NON-CURRENT LIABILITIES		28,414,593	26,248,703	25,090,093
CURRENT LIABILITIES				
Trade payables	32	10,599,437	10,109,865	14,257,679
Bills of exchange and recourse liabilities	33	1,718,379	1,918,139	-
Income tax payable	35	93,518	129,531	121,760
Borrowings	30	12,984,856	14,360,935	8,567,172
Liabilities due to shareholders for dividends	37	-	3,336	7,388
Other current liabilities	34	2,476,105	2,226,371	2,064,622
TOTAL CURRENT LIABILITIES		27,872,295	28,748,177	25,018,621

64. Ograda br. 3 o manjinskim interesima zrcali ogradu br. 2 u odvojenim FI2016 o većinskim interesima (većinskom pravu vlasništva nad ovisnim društvima). Međutim, te dvije ograde, iako bi trebale, ne zrcale jednake izjave uprave.

65. U slučaju odvojenih FI2016 revizori izjavljuju: „ ... nismo se mogli uvjeriti u:

- a. točnost

b. **postojanje**, i

c. vrijednost

ulaganja u ovisna društva u bilanci odvojenih FI2016“

66. Međutim, u slučaju konsolidiranih FI2016 revizori izjavljuju: „ ... nismo se mogli uvjeriti u:

a. točnost manjinskih interesa

prezentiranih u bilanci konsolidiranih FI2016

67. Nameće se logično pitanje, ako se revizori nisu mogli uvjeriti u točnost, postojanje i vrijednost ulaganja Agrokora d.d. u ovisna društva (većinsko pravo vlasništva) u odvojenim FI2016, kako su se uspjeli uvjeriti (osim po pitanju točnosti) u ulaganje i vrijednosti manjinskih interesa u konsolidiranim FI2016 obzirom da zbroj većinskog interesa i manjinskih interesa daje 100% vlasničkih prava u nekom društvu. Točnost ulaganja manjinskih interesa, u što se revizori nisu mogli uvjeriti, u vrlo je uskoj vezi s postojanjem i vrijednošću ulaganja, pa je posve nejasno kako su se revizori uvjerali u postojanje i vrijednost ulaganja manjinskih interesa. Ta vrijednost manjinskih interesa u bilanci konsolidiranih FI2016 iznosi **3,371 milijarde Kuna**.

68. Dodatno, ako se revizori nisu mogli uvjeriti u, odnosno odbili su potvrditi akumulirani deficit prezentiran u bilanci konsolidiranih FI2016 na 31. prosinca 2016., kako su se uspjeli uvjeriti u akumulirani gubitak prezentiran u bilanci odvojenih FI2016 na dan 31. prosinca 2016. u iznosu od **15.816 milijarde Kuna**? Naime, u odvojenim FI2016 nema ograde revizora na akumulirani gubitak.

69. **Ograda br. 4 – dužnički limiti (debts covenants)**. U ogradi br. 4 **revizori** navode sljedeće: „Kao što je opisano u bilješci 30 uz konsolidirane financijske izvještaje, Grupa mora poštovati dužničke limite u svezi sa svojim financijskim dugovima nepoštovanje kojih može dovesti do određenih restrikcija za Grupu. Nakon prepravaka financijskih izvještaja za prethodno razdoblje, **Uprava nije dovršila s tim povezanu pravnu analizu kako bi procijenila utjecaj na klasifikaciju financijskih zaduženja na 31. prosinca 2016. i za ranija razdoblja**. U nedostatku informacija za procjenu usklađenosti Grupe s dužničkim limitima, **nismo se mogli uvjeriti u ispravnu klasifikaciju financijskih zaduženja na kratkoročno i dugoročno u prezentiranim financijskih razdobljima**. Osim toga, nismo se mogli uvjeriti u točnost i potpunost informacija o dospijeću financijskih obveza za koje se traže objave po MSFI-u 7 – Objave o financijskih instrumentima.

70. Revizori su se ogradili od dvoga:

a. Ispravne klasifikacije financijskih obveza na kratkoročne i dugoročne u prezentiranim financijskim razdobljima, i

b. Točnosti i potpunosti informacija o dospijeću financijskih obveza.

71. Ako se revizori nisu mogli uvjeriti u ispravnu klasifikaciju obveza na kratkoročne i dugoročne, to znači da razumni korisnik financijskih izvještaja može zaključiti da se dio ili ukupan iznos od 27,096 milijardi Kuna prezentiran kao dugoročne obveze trebao prezentirati kao kratkoročne obveze što bi imalo značajan utjecaj na ekonomske odluke razumnog korisnika konsolidiranih FI2016.
72. Nije uobičajeno da uprava, a onda i revizori, nisu mogli pravovremeno utvrditi i točno opisati dužničke limite niti za jednu od prezentiranih financijskih obveza, kao i posljedice kršenja dužničkih limita. Nije uobičajeno da je broj ugovora koji sadrže dužničke limite velik, kao što nije uobičajeno da su ugovoreni modeli dužničkih limita kompleksni i opsežni. Za provjeru tih navoda bit će potrebno pregledati odgovarajuću dokumentaciju u svezi s ugovorenim dužničkim limitima.
73. Međutim, imajući na umu da u bilanci konsolidiranih FI2016 prezentirani sljedeći iznosi:
- a. Akumulirani deficit u iznosu od **18,084 milijarde Kuna**,
 - b. Kratkoročne obveze u iznosu od **27,872 milijarde Kuna**, a kratkoročna imovina u iznosu od **12,273 milijarde Kuna**,
 - c. Ukupne obveze u iznosu od **56,287 milijarde Kuna**, a ukupna imovina u iznosu od **41,753 milijarde Kuna**,
 - d. Negativan ukupan vlastiti kapital u iznosu od **17,904 milijarde Kuna** i negativan vlastiti kapital koji se odnosi na većinske interese u iznosu od **14,534 milijarde Kuna**,
- razumni korisnik financijskih izvještaja zaključiti da je vjerojatno da su svi dužnički limiti prekršeni i da su sve dugoročne obveze trebale biti klasificirane ne samo kao kratkoročne, već i dospjele ili u najmanju ruku objašnjenje vrlo detaljno u bilješkama uz konsolidirane FI2016.
74. Ostaje pitanje, ako se revizori nisu mogli uvjeriti u pravilnu klasifikaciju financijskih obveza na dugoročne i kratkoročne, na temelju koje dokumentacije se u tu klasifikaciju uvjerila uprava Agrokor d.d.
75. Dodatno, nije poznato na koji datum su prezentirane obveze u bilješki 30 jer je samo označeno u koju godinu financijske obveze spadaju i u kojim godinama dopijevaju, bez oznake na datum, što nije pravilno.
76. Dodatno, bilješka 30 poziva se na bilješku 29.1. o financijskim najmovima. Međutim, ta bilješka ne postoji?! Financijske najmove opisuje bilješka 28, a ta bilješka poziva se na bilješku 31 u kojoj su financijski najmovi opisani kao uključeni u financijske obveze. Međutim, bilješka 31 opisuje rezerviranja za primanja zaposlenika?
77. **Ograda br. 5 – potraživanja po dugoročnim zajmovima.** Revizori se ograđuju od izjava Uprave u svezi s dugoročnim potraživanjima po zajmovima ovako: „Bilanca u konsolidiranim

financijskim izvještajima uključuje dugoročne zajmove u iznosu od HRK 208.617 (u tisućama Kuna, *primjedba Sigma BC*) na 31. prosinca 2016. Uprava nije bila u stanju provesti test umanjenja vrijednosti kako bi procijenila nadoknadivost te imovine. Mi se nismo drugim sredstvima mogli uvjeriti u knjigovodstveni iznos tih dugoročnih potraživanja po zajmovima, te stoga ne bi li njihov utjecaj, ako ga ima, mogao biti značajan ako se zbroji s drugim neknjiženim greškama“.

78. Navedeni iznos u ogradi br. 5 ne upućuje niti na jednu bilješku u konsolidiranim FI2016. Ne može se razumno razumjeti što je u stvarnosti prezentirani iznos, a taj iznos nigdje se pojedinačno ne vidi u konsolidiranim FI2016, osim u ogradi revizora. Razumni korisnik financijskih izvještaja ne može donijeti nikakvu odluku koja bi bila u svezi s navedenim iznosom.
79. **Ograda br. 6 – umanjenje vrijednosti gudvila.** Od umanjenja vrijednosti gudvila revizori se ograđuju ovako: „Rashodi po osnovi umanjenja vrijednosti gudvila za 2015. u bilješci 10 konsolidiranih financijskih izvještaja uključuju iznos koji se odnosi na stjecanje nastalo konverzijom zajma u vlastiti kapital primatelja ulaganja. Nismo sigurni u iznos umanjena zajma koji je trebao biti priznat prije stjecanja. U nedostatku informacija za procjenu fer vrijednosti zajma nismo se mogli uvjeriti u klasifikaciju gubitka u konsolidiranom računu dobiti i gubitka za 2015. godinu. Svako usklađenje odnosilo bi se na reklasifikaciju između umanjenja vrijednosti gudvila i umanjenja vrijednosti potraživanja po zajmu.“
80. Nije jasno zašto se revizori ograđuju od umanjenja vrijednosti gudvila za 2015. godinu kad su revidirali samo godinu koja završava s 31. prosinca 2016. kao što i navode u drugom odjeljku prve stranice svog mišljenja s ogradama.
81. **Ograda br. 7 – usporedne brojke.** Od nedostatka komparativnih podataka revizori se ograđuju ovako: „Priloženi financijski izvještaji ne uključuju komparativne brojke za konsolidirani izvještaj o novčanim tijekovima i s tim povezane objave kao što traži MRS 1 – Prezentacija financijskih izvještaja. Za nas nije bilo praktično kvantificirati financijske učinke tih propusta“.
82. Nije jasno zašto Uprava nije prezentirala i komparativne podatke u izvješću o novčanim tijekovima konsolidiranih FI2016 i s tim povezane objave. Ostaje i pitanje revizorima – što ako su financijski učinci tih objava značajni?
83. **Ograda br. 8 – primjenjivi zahtjevi za objavama.** Neodgovarajuće zahtjeve za objavama revizori u svojoj ogradi opisuju ovako: „Financijski izvještaji nisu u skladu s primjenjivim zahtjevima za objavama, primarno u odnosu na efektivne porezne usklade, fer vrijednost i s tim povezane informacije svake skupine financijskih instrumenata, zemljišta, kreditne kvalitete svake skupine koja nije dospjela niti joj je vrijednost umanjena, dospjele ali neumanjene vrijednosti i umanjene financijske imovine i s tim povezane usklade promjena u rezerviranjima za umanjenja vrijednosti, objave kršenja dužničkih limita, prirode i svrhe pričuva u vlastitom kapitalu, objave u svezi s bruto novčanim tijekovima od financijskih

zaduženja i potraživanja po zajmovima i upravljanje kapitalom. Nije nam bilo praktično kvantificirati učinke tih propusta“.

84. Bilješke uz financijske izvještaje vrlo su važne za korisnike za potpuno razumijevanje financijskih izvještaja. Ne samo da se revizori posebno ograđuju od nabrojanih značajnih dijelova bilješki uz financijske izvještaje, već se ograđuju od svih bilješki uz financijske izvještaje koje obuhvaćaju približno 80% svih stranica objavljenih financijskih izvještaja.

Pretpostavka o neograničenom poslovanju (Going Concern)

85. U svom mišljenju s ogradama u odjeljku pod nazivom: „Značajna neizvjesnost u svezi s neograničenim poslovanjem“ revizori navode sljedeće: „Skrećemo pažnju na bilješku 1.2 u konsolidiranim financijskim izvještajima koja objašnjava da je Grupa imala neto gubitak u iznosu od HRK 11.047.023 tisuće za godinu koja je završila 31. prosinca 2016. i da su na taj datum kratkoročne obveze Grupe veće od njezine kratkoročne imovine, a ukupne obveze značajno su veće od ukupne imovine. Kao što je navedeno u bilješkama 1.2 i 40, ti uvjeti pokazuju da postoji značajna neizvjesnost da je Grupa sposobna nastaviti poslovati na pretpostavci neograničenog poslovanja. Nismo se po tom pitanju u našem mišljenju dalje ogradili“
86. Nije jasno zašto revizori spominju gubitak Grupe u iznosu od **11,047 milijarde Kuna** kao da prihvaćaju tu izjavu Uprave o rezultatu (gubitku) Grupe, kad su se u svojoj ogradi br. 1 na konsolidirane FI2016 ogradili od gubitka za 2016. godinu, a u ogradi br. 3 na konsolidirane FI2016 su odbili potvrditi ukupan deficit (gubitak) akumuliran do 31. prosinca 2016. u iznosu od **18,084 milijarde Kuna** (dakle uključujući i gubitak od **11.047 milijarde Kuna** za 2016.). Na temelju mišljenja revizora, o gubicima Grupe koje je iskazala Uprava ne može se ništa razaznati razumno.
87. Kad se uzmu u obzir iznosi iz točke 73 ove analize (kad bi se mogla potvrditi točnost tih iznosa), nije uobičajeno da se revizori dodatno ne ograđuju od toga da Grupa može nastaviti poslovanje na pretpostavci neograničenog poslovanja.
88. Dodatno, sumnje u neograničenost poslovanja Grupe pojačavaju kontradiktorne izjave Uprave. Na kraju prvog pasusa na stranici 18 konsolidiranih FI2016 Uprava izjavljuje: „**Proces nagodbe reguliran je Zakonom, a ishod Nagodbe ne može se razumno procijeniti da datum ovog izvještaja**“ (9. listopada 2017., *primjedba Sigma BC*). Međutim, svega dva odjeljka dalje, u trećem odjeljku stranice 18 konsolidiranih FI2016 Uprava izjavljuje: „**Uprava smatra da je vjerojatnost da se Nagodba može postići veća od vjerojatnosti da se ne može postići, ...**“. Potonja izjava uprave nije utemeljena niti potkrijepljena sažetkom niti jedne analize, postojećim ili očekivanim financijskim parametrima ili jednom ili više bilješki iz koje bi razumni korisnik konsolidiranih FI2016 mogao zaključiti o vjerojatnosti sklapanja Nagodbe, odnosno iz čega Uprava crpi informacije od vjerojatnosti Nagode.

89. Potrebno je razmotriti jesu li se revizori trebali dodatno ograditi od pretpostavke o neograničenom poslovanju uzimajući u obzir odredbe Međunarodnog revizijskog standarda 570 (izmijenjeni) – Neograničenost poslovanja:

- a. u nedostatku plana restrukturiranja koji je revizorima treba biti predstavljen prije izdavanja njihovog mišljenja s ogradama. Naime, plan restrukturiranja bio je prezentiran privremenom vjerovničkom vijeću tek na 30. listopada 2017., odnosno 21 dan nakon izdavanja revizorskog mišljenja.
- b. obzirom da revizorima nisu prezentirani kvantificirani parametri i/ili izjave različitih dionika poslovanja Agrokora d.d. o sposobnosti Društva da je vjerojatno da nastavi poslovati na pretpostavci neograničenog poslovanja.
- c. uzimajući u obzir zbunjujuće i kontradiktorne izjave Uprave o ishodu postupka Nagodbe.